



Estetisk-filosofiska fakulteten
Svenska

Daniel Ahlstedt

Perspektiv på läsning

En högstadielärare och sex av hans elever
om skönlitteratur i svenskämnet

Aspects of Reading

A Teacher and Six of His Pupils
on Literature and the Teaching of Swedish

Examensarbete 10 poäng
Lärarprogrammet

Datum: 06-06-05
Handledare: Christina Olin-Scheller
Löpnnummer:

Abstract

This essay is about literature instruction in the last three years of Sweden's compulsory school from one teacher's and six of his pupils' perspective. The research is analysed from a socio-cultural perspective on learning and literature reception.

The empiric material is based on interviews with the teacher and six of his students. The research shows that there is a difference between what the pupils read on their spare time and what they read during Swedish instruction. It also shows that the pupils wants literature full of action where descriptions of people and the setting don't slow down the reading experience.

The teacher is successful in finding literature the pupils appreciate but sees the value of literature on another level – in the processing of the reading experience. He gives his pupils the task to discuss their views on the text's meaning based on their specific experience. The instruction is thereby partly in co-ordnance with ideals put forward by literature instruction theorists Louise M. Rosenblatt and Judith A. Langer. The dialogic and socio-cultural perspective on learning which Lev S. Vygotskij proclaims is also an inspiration for the teacher.

Sammanfattning

Det här examensarbetet handlar om litteraturundervisning på högstadiet ur en lärares och några av hans elevers perspektiv. Undersökningen analyseras från ett sociokulturellt perspektiv på inläring och litteraturreception.

Empirin utgörs av intervjuer med läraren och sex av hans elever. Undersökningen visar att det finns en skillnad mellan vad eleverna läser på fritiden och det de läser på skolan i svenskundervisningen. Den visar också att eleverna vill ha händelsedrivna litteratur där inte person- och miljöbeskrivningar stannar upp handlingen.

Läraren lyckas bra med att hitta litteratur som eleverna uppskattar men ser litteraturens värde i undervisningen på ett annat plan – nämligen i bearbetningen av texten. Eleven får till uppgift att utifrån sina erfarenheter diskutera vad litteraturen betyder för honom/henne. Litteraturundervisningen har således erfarenhetspedagogiska syften likt den undervisning Louise M. Rosenblatt och Judith A. Langer förespråkar även om de lägger en större vikt vid utbytet av erfarenheter kring läsningen. Det dialogiska och sociokulturella perspektivet som Lev S. Vygotskij har i sina inläringsteorier är också en inspirationskälla för undervisningen.

Innehållsförteckning

Inledning	1
Metod	2
Porträtt av Robert som litteraturpedagog och läsare	3
Skönlitteraturens betydelse i Roberts undervisning	3
Boken jämfört med andra texter	5
Varför ska eleverna läsa i skolan?.....	6
Hur går han tillväga för att möjliggöra språkutvecklingen?.....	6
Litterär kompetens. Vad gör en bra litteraturläsare?.....	7
Roberts bild av elevernas attityd till skönlitteratur	7
Film i svenskundervisningen.....	8
Roberts elever som läsare i skolan och på fritiden	9
Korta presentationer.....	9
Elevernas attityder till skönlitteratur jämfört med bildmedier.....	11
Elevernas syn på varför man läser skönlitteratur i skolan	11
Att förstå en bok och tycka att den är bra	12
Att välja bok att läsa.....	12
Skillnader i läsning ur ett genusperspektiv	12
Diskussion	14
Roberts litteraturundervisning ur Malmgrens perspektiv	14
Dialogisk undervisning	15
Litteraturen som livserfarenhet och samhällsbyggare	16
Att dela med sig av sina erfarenheter	17
Att matcha läsare med text.....	19
Avslutande kommentarer	21
Källförteckning	22
Litteratur	22
Opublicerat material.....	22

Inledning

Syftet med min undersökning är att ta reda på lärares och elevers attityder kring läsning och skönlitteratur i svenskämnet på högstadiet. Jag vill också se vad skönlitteraturen används till i undervisningen och vilka kunskaper den antas ge. Jag tror det är nödvändigt att ständigt ifrågasätta litteraturundervisningen och reflektera kring vad den kan ge eleverna i form av kunskaper samt vad som ska läsas och hur det ska gå till att nå dessa mål. Att undersöka lärares och elevers attityder till litteraturundervisning och dess praktik, såsom jag gör i denna undersökning, är ett sätt att komma vidare i dessa frågor. Mitt intresse för frågan bottnar i att jag vill hitta *mitt* förhållningssätt till skönlitteratur i undervisningen – en strävan vilken jag hoppas och tror jag delar med både praktiserande och blivande svensklärare.

Genom en kvalitativ intervju med en lärare vill jag förstå hur han ser på litteraturen som kunskapskälla och hur han vill att eleverna ska använda den. Jag vill också jämföra litteraturundervisningen med den som utgår ifrån film och andra medier som eleverna på fritiden – när de själva kan välja – eventuellt konsumerar mer än skönlitterära böcker.

Min undersökning bygger på ett antagande att lärarens syn på skönlitteraturen och vad den handlar om, avgör hur undervisningen ser ut. Därför har jag ställt frågor om vad skönlitteratur betyder för honom privat, utanför skolan. I intervjuer med några av hans elever får jag ta del av deras perspektiv på undervisningen. Jag är intresserad av att se hur eleverna uppfattar litteraturundervisningen och vad de tycker man ska använda skönlitteraturen till i skolan. Jag vill också ta reda på om de läser litteratur på fritiden, vad de i sådana fall läser, och vad de får ut av den läsningen.

För att tydligt knyta an mina resultat till vetenskapliga teorier inom inlärning, litteraturreception och didaktiska frågeställningar som hör samman med svenskämnet – har jag sammanvävt dessa teorier med en diskussion om den litteraturundervisning som lärare och elever beskriver i mina intervjuer med dem. Uppsatsen börjar med en metodbeskrivning och sedan kommer en presentation av mina resultat för att följas av den ovan nämnda diskussionsdelen.

Metod

Jag har valt att göra kvalitativa forskningsintervjuer för att kunna få utförliga svar på mina frågor och förstå resonemanget bakom de intervjuades ställningstagande på ett djupare plan än vad som är möjligt vid t ex enkätundersökningar. Enligt Steinar Kvale handlar den kvalitativa forskningsintervjun om ”att erhålla kvalitativa beskrivningar av den intervjuades livsvärld i avsikt att tolka deras mening”. Intervjuerna var så kallat ”halvstrukturerade” vilket innebär att jag inte strikt höll mig till färdigformulerade frågor, utan uppehöll mig kring några frågeställningar samtidigt som jag anpassade intervjufrågorna efter svaren jag fick av den intervjuade för att åstadkomma en dialog.¹

Jag har intervjuat en manlig svensk- och SO-lärare i 35-årsåldern som arbetar på en högstadieskola på en mindre ort i Sverige samt sex av hans elever. De intervjuade var frivilliga men kvoterade för att jag ville få en jämn fördelning över kön och årskurs. Alla intervjuer genomfördes enskilt i ett grupprum i anslutning till en lektionssal med var och en av deltagarna. De spelades in på band för att jag inte skulle vara beroende av mina anteckningar. Alla intervjuade (samt elevernas klasskamrater) informerades om syftet med intervjuerna och området för min undersökning. Jag förklarade även att deras medverkan skulle vara anonym genom att varken deras, skolans eller ortens namn kommer att nämnas i redovisningen.

Trots att jag ansträngde mig för att vara tydlig, förstod jag efter intervjuerna att en av eleverna avstod från att bli intervjuad eftersom hon inte läste så mycket skönlitteratur och därför trodde att hennes berättelse skulle vara mindre intressant. Jag vill därför påpeka att det är möjligt att de elever som intervjuades är mer välvilligt inställda till läsning än genomsnittseleven.

Alla namn på de intervjuade som används i denna uppsats är fingerade. Namnen är dock valda för att överensstämma med deras könstillhörighet.

¹ Kvale 1997, s. 117

Porträtt av Robert som litteraturpedagog och läsare

Skönlitteraturen har stor betydelse för Robert – han kallar den ”sin stora passion i livet”. Han läser för att slappna av, varva ned och som underhållning – helt enkelt för att må bra. Han berättar att han ständigt kämpar för att få tid till att läsa. Han anser sig sålunda läsa mycket och att vara kräsen med vad han läser och kritisk till det han läser.

Robert läser främst ”storslagen episk fantasy” (t ex Steven Erikson, J R R Tolkien) där ont står mot gott i medeltida miljöer med ”svärd och stora slag”, många gudar, myter och politiska intriger. Han upplever att även fantasy litteraturen ger en djupare förståelse för hur vi människor fungerar mot varann och interagerar med varann. Trots denna djupare mening han finner i litteraturen uppger han att läsningen av skönlitteratur för honom främst handlar om välbefinnande och underhållning. Han berättar att han också gärna läser det han kallar ”samhällslitteratur” med syftet att utmana eller förstärka sina politiska uppfattningar.

Skönlitteraturens betydelse i Roberts undervisning

Robert berättar att han i regel väljer den litteratur som eleverna läser och ger dem en roman att läsa per termin. Det handlar oftast om modernare ungdomsböcker som t ex *Vinterviken* av Mats Wahl,² *Sandor slash Ida* av Sara Kadefors³ och *I taket lysar stjärnorna* av Johanna Thydell.⁴ Det är ingen slump att alla dessa böcker har vunnit Augustprisets kategori för ungdomsromaner – tvärtom så nämner han just det priset som en slags kvalitetsstämpel. Tillsammans med sina kollegor försöker han dessutom ha koll på vilken litteratur som går hem hos flertalet elever.

Då han väljer litteratur har han som ledstjärna att den ska knyta an till elevernas intressen och att de i någon mån ska kunna ”känna igen sig” i den – han kallar det ”konkret

² Svensk ungdomsbok från 1993 som handlar om John-John, hans kärlek till Elisabeth (flickvännen), hans hat till Skithuvet (mammans pojkvän) och hans vänskap till Sluggo, kompisen som han räddar fastän han lämnade honom för ett par korkade rasister. John-John är fattig, Elisabeth rik. Och deras liv vävs ihop tack vare av att John-John räddar Elisabeths lillasyster från att drunkna. Källa: Svenska wikipedia, http://sv.wikipedia.org/wiki/Vinterviken_%28bok%29 (060518)

³ Svensk ungdomsbok från 2001 skriven av Sara Kadefors som belönades med Augustpriset i barn- och ungdomslitteraturklassen samma år. Den handlar om Sandor från Göteborg som möter Ida från Stockholm på en chat. Båda ljuger friskt om sig själva och när Sandor en dag dyker upp hemma hos Ida hopar sig problemen. Källa: Svenska wikipedia, http://sv.wikipedia.org/wiki/Sandor_slash_Ida (060518)

⁴ Svensk ungdomsroman från 2003 om 13-åriga Jenna vars mamma är svårt sjuk i cancer. Den handlar om att vara stark och svag på samma gång, om att ingenting blir riktigt som man trott och om den första kärleken på blodigt allvar som ingen annan kan förstå. Källa: Bokus, http://www.bokus.com/b/9127106691.html?pt=search_result (060518)

koppling till sin egen upplevelsevärld”. Dessutom vill han att litteraturen ska fungera som inkörspport för vidare läsning. Klassiker⁵ uppfyller oftast inte dessa kriterier – därför väljer han hellre nutida romaner och då gärna sådana som utspelar sig i skolmiljö.

Förutom denna ”terminsbok” har Roberts elever regelbunden läsning minst ett lektionsspår i veckan där de själva väljer vad de vill läsa (självklart hjälper han dem att välja om de vill). De behöver inte följa upp denna läsning. Han är medveten om att eleverna kan utnyttja detta och helt enkelt strunta i att läsa men menar att det viktiga är att han ger dem tillfälle att läsa och han upplever att de flesta tar tillfället i akt.

Robert pratar mycket om det han själv läser med eleverna för att ytterligare inspirera till läsning. Detta fungerar extra bra för att nå pojkarna som ofta gillar fantasygenren precis som Robert.

Han använder ofta exempel ur skönlitteraturen för att tydliggöra sin undervisning och pratar gärna om det han läser för att få eleverna att lyssna och skapa ett större intresse. Han upplever att det muntliga berättandet är något som många elever uppskattar. Han försöker visa ett stort intresse för vad eleverna läser och hjälper dem att hitta böcker – allt för att få dem ännu mer inspirerade till att läsa.

Robert sätter skönlitteratur, läsning och skrivande i fokus men försöker också få med film och andra mediala uttryck i undervisningen. Han ser elevernas bearbetning av litteraturen som det viktigaste och premierar förmågan att tolka och reflektera framför den att skriva tekniskt korrekt svenska. Han säger att han inte vill ge eleverna frågor som har givna svar utan strävar, både för elevens skull och sin egen (han påpekar att refererande svar sällan är stimulerande att läsa), efter att ställa genuina frågor. Robert visar mig följande exempel på skrivuppgifter som gavs till eleverna i 9:an efter att de läst Jan Guillous *Ondskan*.⁶

⁵ Med klassiker menar Robert litteratur som genom åren ansetts av många vara läsvärda och aktuella trots sin ålder. Han nämner författare som Dickens, London, Verne, Twain, Strindberg och Lagerlöf.

⁶ Självbiografisk roman om en ung mans förhållande till sin styvfar och det hårda klimatet på en internatskola. Utgiven som roman 1981, filmatiserad 2003.

Källa: Svenska wikipedia, http://sv.wikipedia.org/wiki/Jan_Guillou (060518)

1. Erik får mycket stryk av sin pappa, resonera om hur detta påverkar honom.
2. Boken heter ”Ondskan”. Resonera om vad som menas med ondska i boken. Vad tycker du om detta? Håller du med? Vad är ondska för dig?

Boken jämfört med andra texter

I vår intervju gör Robert en distinktion mellan film och läsning av skönlitteratur där han menar att se på en film utan vidare reflektion eller annan bearbetning av intrycken är en passiv handling. Däremot anser han att läsning alltid är en aktiv handling efter som den kräver att man som läsare är aktiv och ”skapar egna bilder”. Skönlitteratur kräver mer av läsaren – och just därför väljer ungdomar inte att läsa – de är vana att få underhållningen serverad.

Boken är alltså högst prioriterad i Roberts undervisning och han ger inte eleverna möjlighet att välja att se på en film istället för att läsa en bok. När läsning i sig är problemet, dvs för elever med lässvårigheter, berättar han att film kan vara ett alternativ men då vill Robert gärna att det ska vara en filmatiserad roman och att eleven (om det är möjligt) ska läsa valda delar av boken.

Robert menar att det är själva arbetet i läsningen, att skapa verklighet runt det skrivna ordet som ger ”kicken”, men att detta även är hindret för läsare som är ovana att skapa denna verklighet själva. Detta skapande ser Robert som förklaringen till varför det skrivna ordet ger mer tillbaka än andra medier.

Robert upplever inte att han behöver uppmuntra eleverna till att se film. Han strävar istället efter att eleverna ska få upp ögonen för vad filmen vill säga och att se på film med kritiska ögon. Han ger *Matrix* som exempel vilken man kan välja att se som en häftig actionfilm eller som en film som tar upp en grundläggande filosofisk fråga, ”vad är verkligt?”.⁷ Han vill att eleverna ska vara medvetna om vad de ser för filmer och varför – då blir de kompetenta att välja filmer som ger dem något mer än bara

⁷ En film som är en blandning mellan action, thriller och science fiction och handlar om en ”hacker” som får kännedom om den sanna verkligheten bakom den imaginära värld han lever i och de som styr den. Källa: The Internet Movie Database, <http://www.imdb.com/title/tt0133093/> (060518)

underhållning för stunden. När de ser på film i svenskundervisningen ställer Robert samma krav på analys, tolkning och reflektion som vid läsning av skönlitteratur.

Varför ska eleverna läsa i skolan?

Robert ser skönlitteraturens potential för språk- och tankeutveckling som det viktigaste i svenskämnet. Han pratar om Vygotskijs syn på förhållandet mellan språk och tanke och menar att ”det jag inte kan sätta ord på det kan jag inte tänka”. Han menar vidare att läsningen ger en känsla för språket, hur det kan och bör användas. Detta kan till exempel gälla styckeindelning, användande av skiljetecken, syntax och så vidare – eleverna får alltså bra förebilder för sitt skrivande utöver själva läsoplevelsen.

Han vill att läsningen i skolan ska inspirera till vidare läsning och att detta är extra viktigt just därför att många elever läser väldigt lite – eleverna ska lära sig att uppskatta skönlitteratur och förstå hur böckernas värld kan vidga livet.

Robert ser också skönlitteraturen som kontrast till det han kallar ”passiv underhållning” som inte uppmuntrar vare sig ifrågasättande, kritiskt tänkande, självinsikt eller förmåga att reflektera över sin egen situation. Han menar att denna typ av underhållning kan vara direkt farlig för samhället genom att den skapar möjligheter för maktmissbrukare med tveksamma motiv att få större inflytande i samhället. Litteraturen kan då verka för ett demokratiskt tänkande genom att den vidgar vår förståelse och vårt engagemang för andra personers situation.

Hur går han tillväga för att möjliggöra språkutvecklingen?

Språkutvecklingen blir enligt Robert möjlig när läsningen bearbetas med hjälp av problemrelaterade uppgifter där eleverna stimuleras till att använda sitt uttrycksätt och redovisa sin förståelse och uppfattning för att lösa uppgiften. Läsningen och bearbetningen efteråt har också som mål att eleverna ska utveckla sina ordförråd och därmed vidga sin förståelse av världen och sin förmåga att uttrycka sig precist.

Han berättar att uppgifterna är skriftliga men elever som har svårt att uttrycka sig i skrift får redovisa muntligt istället. Robert använder ingen mall för dessa uppgifter utan utgår ifrån varje bok och har en stegrande svårighetsgrad där han börjar med frågor på förstå-

elsenivå för att sedan gå vidare till sådana som kräver egen tolkning och reflektion. Till de senare uppmuntrar han ofta eleverna att koppla till annan skönlitteratur, film eller sina egna erfarenheter i livet. När Robert inte läst den bok som eleven läser ber han honom/henne att välja ut en episod eller en mening ur boken som betydde något extra och skriva kring detta med hjälp av frågor som: ”Varför valde du denna episod?”, ”Vad kände du när du läste den?”

I undantagsfall ger han samtliga elever muntliga uppgifter som utmynnar i diskussioner.

Litterär kompetens. Vad gör en bra litteraturläsare?

Robert anser att förmågan att ”skapa bilder” under läsningen är grundläggande, det vill säga att konkretisera den abstrakta texten så att den blir begriplig trots att all information inte ges explicit till läsaren.

Han menar vidare att eleverna generellt sett är kompetenta läsare som upplever läsningen i svenskundervisningen som något positivt. De förstår böckerna i stora drag men är inte vana att tolka och bearbeta sin läsning. Detta arbetssätt med ”kvalitativa” frågor (de som handlar om läsarens upplevelse) tycker han borde introduceras tidigare i skolan istället för den traditionella recensionen med dess faktabaserade inriktning och tyckande utan krav på motivering.

Roberts bild av elevernas attityd till skönlitteratur

Robert upplever att många elever har en negativ attityd till skönlitteratur. De uppfattar läsning som något tråkigt, och de anser sig inte ha tid till att läsa. Men han säger att när han väl får dem att läsa en bok så gillar de oftast den. Trots denna positiva upplevelse är det svårt att ändra elevernas attityder och få dem att vilja läsa fler böcker. Han menar att de är för bekväma – alltför vana att få sin underhållning serverad, utan att ta egna initiativ – och då är det för ”jobbigt” att exempelvis hitta en annan bok av samma författare till den bok de gillade. Han har märkt att när eleverna lånar böcker på egen hand blir det ofta fel – de lånar böcker som de inte gillar eftersom de har så dålig kännedom om sig själva som läsare.

Enligt Robert är pojkarna mest negativa till läsning och läser generellt sett mindre än flickorna. De pojkar som läser gillar ofta fantasygenren, precis som Robert – med dessa elever har han därför ett större utbyte av erfarenheter. Flickorna läser helst det Robert kallar för ”socialrealism” – och ger böcker som *Sandor slash Ida* och *I taket lyser stjärnorna* som exempel. De vill ha böcker med mänskliga relationer i centrum och uppskattar inte det övernaturliga i fantasygenren. Han påpekar att det är generella mönster och självklart finns det flickor som har en attityd till läsning som är typisk för pojkar och tvärtom.

När Robert får nya elever frågar han dem om deras läsvanor, vad de lyssnar på för musik, filmer och tv-program de gillar. Han gör detta för att få en uppfattning om dem som personer och för att se vilken erfarenhet och attityd till läsning de har. Han menar att svårigheten i litteraturundervisningen ligger i just att individualisera den, eftersom eleverna ligger på så olika nivåer. Han säger också att han vill bli bättre på att använda elevernas egna skrivande i undervisningen.

Film i svenskundervisningen

Robert uppger att han regelbundet visar filmer som han har valt i undervisningen och ger efter visningen eleverna samma typ av uppgifter som vid läsning av skönlitteratur (han påpekar dock att ibland ser de på film t ex sista dagen före jullovet utan någon vidare bearbetning). Som exempel på filmer som han använder i undervisningen ger han *Rädda menige Ryan*⁸ och *American History X*⁹.

⁸ Amerikansk film från 1998 baserad på händelser under andra världskriget. Den handlar om amerikanska soldater som uppgiften att rädda fallskärmsjägaren Ryan som hamnat bakom fiendens linjer.

Källa: The Internet Movie Database, <http://www.imdb.com/title/tt0120815/> (060518)

⁹ Amerikansk film från 1998 som handlar om en före detta nynazist som försöker hindra sin yngre bror att göra samma misstag som han själv. Källa: The Internet Movie Database, <http://www.imdb.com/title/tt0120586/> (060518)

Roberts elever som läsare i skolan och på fritiden

Korta presentationer

Martin går i åttan och läser mycket böcker på fritiden – både skönlitteratur och ”sportböcker” där han t ex kan läsa om sina favoritfotbollsspelare. Han läser för att det är avkopplande – det ger en möjlighet att ”ligga och ta det lugnt”. Dessutom är det roligt. Han spelar inte mycket datorspel men ser gärna på tv-serier (engelska, brittiska deckare) och filmer som t ex komedier och ”spännande filmer”.

Martin har ingen favoritförfattare men gillar det han kallar ”spänningsböcker” och ger *Över näktergalens golv* av Lian Hearn som exempel.¹⁰ Det är den bok han läser just nu i svenskan och den handlar om medeltida japanska krigare och har inslag av fantasy.

Erik går i samma klass som *Martin* och är positiv till läsning i skolan, trots att han nästan inte alls väljer att läsa på fritiden. Han läste mer tidigare men nu har han andra intressen som fyller den tid då han ”inte har något annat att göra”. Han vet inte varför det har blivit så. Han anser att han inte har läst så många böcker men nämner Dean R. Koontz som en författare han uppskattat för att han skriver spännande böcker som det ”händer mycket i”.

Istället för att läsa spelar han datorspel och då främst Counter-Strike. Spelandet ser han som en hobby – något roligt att sysselsätta sig med på fritiden.¹¹

Sara går i nian och tycker det är jättekul att läsa då hon hittar en bra bok eftersom det ger henne tillfälle att ”tänka på något annat” och för att det helt enkelt är ”kul”. Hon ger Linda Skugges *Akta er killar här kommer gud och hon är jävligt förbannad* som exempel på den typ av böcker hon gillar men nämner även Harry Potter-böckerna.¹²

¹⁰ *Över Näktergalens golv* är första delen i trilogin *Sagan om klanen Otori*. Det är en mäktig, episk berättelse om ära och lojalitet, hämnd och förräderi, skönhet och makt, och om kärlekens passion.

Källa: Bokus, http://www.bokus.com/b/9170011478.html?pt=search_result (060518)

¹¹ Counter-Strike är ett så kallat ”First person shooter”-spel (en datorspelsgenre där bildskärmen motsvarar spelfigurens synfält, och där skjutvapen spelar en stor roll) där terroristgrupper står mot anti-terrorister. Spelet spelas över nätverk där motståndarna och medhjälparna motsvaras av andra spelare uppkopplade mot Internet.

Källa: Svenska Wikipedia, <http://sv.wikipedia.org/wiki/Counterstrike> (060515)

¹² *Akta er killar här kommer gud och hon är jävligt förbannad* är ett urval av Lindas samlade tidningskrönikor mellan åren 1998 och 2001.

Källa: Bokus, http://www.bokus.com/b/9164201007.html?pt=search_result (060518)

Hon ser inte så mycket på tv, men gillar den amerikanska ungdomsserien *OC*¹³ och *Desperate Housewives*¹⁴. Hon spelar datorspel ibland och då gärna *The Sims*¹⁵.

Julia går i samma klass som Sara. Hon gillar att läsa då hon hittar en bra bok men har inte alltid en bok ”på gång”. Hon läser det mesta men inte så mycket ungdomsböcker och nämner författaren Marian Keyes, Harry Potter-böckerna och deckare som något hon gärna läser.

Julia ser på film ibland (inte skräck, gärna komedier och ”spännande filmer”) men inte så mycket på tv (nämner *Prison break*¹⁶, *OC* och *Vänner*¹⁷).

David går i sjuan och läser främst när han ska gå och lägga sig och då gärna fantasy. Han läser för att det är ”roligt” och uppskattar även film och tv och tycker de olika medierna är bra, fast på olika sätt. Förutom fantasyböcker gillar han Tv-kanalen Discovery och att läsa sporten i dagstidningen.

Evelina går i samma klass som David. Hon läser inte skönlitteratur så ofta men då hon gör det är det i samband med att hon ska sova på kvällarna. Då läser hon gärna fantasyböcker som Margit Sandemos romanserie *Sagan om isfolket* som *Evelinas* mamma har tipsat om. Hon gillar de böckerna för att de är spännande – en egenskap hos böcker som är en förutsättning för att hon ska tycka att det är roligt att läsa dem.

Då hon ser på tv är det faktaserier och dokumentärer som gäller och hon föredrar svenska filmer före utländska. Hon spelar också gärna idrottsspel på sin spelkonsoll.

¹³ *OC* (eng. *The O.C.*) är en amerikansk ungdomsserie som handlar om livet för några ungdomar i Orange County, Kalifornien. Källa: Svenska wikipedia, <http://sv.wikipedia.org/wiki/OC> (060518)

¹⁴ *Desperate Housewives* är en amerikansk TV-serie som utspelar sig på en till synes fridfull villagata i den fiktiva staden Fairview. I centrum står fyra hemmafruar och deras mörka hemligheter. Källa: Svenska wikipedia, http://sv.wikipedia.org/wiki/Desperate_Housewives (060518)

¹⁵ *The Sims* är ett relationsspel och kallas ofta "virtuellt dockskåp". Utmaningen är att bygga och inreda ett hus åt en familj, som man samtidigt ska hjälpa i karriär och sällskapliv. Källa: Svenska Wikipedia, http://sv.wikipedia.org/wiki/The_Sims (060515)

¹⁶ *Prison break* är en amerikansk tv-serie som handlar om en man som blivit oskyldigt dömd till döden och hans brors försök att frita honom. Källa: Svenska wikipedia, http://sv.wikipedia.org/wiki/Prison_break (060518)

¹⁷ *Vänner* (eng. *Friends*) är en amerikansk TV-serie som handlar om sex vänner, tre män och tre kvinnor, som bor i New York. Källa: Svenska Wikipedia, <http://sv.wikipedia.org/wiki/V%C3%A4nner> (060518)

Elevernas attityder till skönlitteratur jämfört med bildmedier

Samtliga elever är överens om att läsning av skönlitteratur kräver mer än att titta på film eller tv – ”man måste helt enkelt tänka mer”, som Evelina uttrycker det. Dessutom får man skapa sina egna, inre bilder när man läser vilket flera av eleverna tror är ”utvecklande för tankeförmågan” och kräver mer fantasi. Martin ser ett värde av läsningen i sig då han påpekar att man hur som helst tränar på att läsa när man läser böcker. Uppenbarligen ser han också gärna på film med engelskt tal eftersom han tycker att han utvecklar sin engelska genom att se på film.

Den tryckta texten innehåller, enligt Martin, ”krångliga mellanspel där ingenting händer” och syftar då på långa passager av miljö- eller personbeskrivningar. Julia är inne på något liknande och menar att i böcker får man reda på vad personerna tänker och känner, i film får man se vad de gör. Intressant att notera är att dessa – som de uppfattar – särskiljande egenskaper hos skönlitteraturen är de som de tycker är tråkigast i läsningen. Trots detta är ingen av dem negativ till läsning av skönlitteratur.

Sara, Julia och Evelina lever sig in i sin läsning av skönlitteratur mer än då de ser på film eller tv-program. Sara tycker att böcker är mer avkopplande och upplever läsningen som att ”man blir helt borta in i sin egen värld” och Evelina påpekar att det är lättare att bli distraherad då man ser på film.

De tycks vara överens om att de lär sig mer av böcker än av film och tv samt att det är mer krävande att läsa böcker. De tror att de utvecklar sin tankeförmåga och sitt språk när de läser men Julia påpekar samtidigt att hur mycket man lär sig beror på vad man läser eller vad man ser för film.

Elevernas syn på varför man läser skönlitteratur i skolan

Martin tror att främsta anledningen till varför man läser skönlitteratur i skolan är ”för att man alltid gjort det” och att det är ett arv som skolan vill ska leva vidare. Att de ser på film i skolan tror han beror på att alla inte tycker om eller orkar att läsa.

Eriks uppfattning är att man läser skönlitteratur i skolan för att få ett bättre ordförråd och för att bli ”mer snabbtänkt”.

Sara tror att man lär sig svenska språket bättre av att läsa och att litteraturen i svenskundervisningen ska stimulera henne till att ta ställning i olika frågor. Detta blir möjligt eftersom de böcker och filmer som Robert väljer har vad Sara kallar ”ett budskap” (hon säger det i ett överdrivet dramatiskt tonläge). Som exempel ger hon människors fördomar om hur utseende hänger ihop med hur vi är som personer.

Att förstå en bok och tycka att den är bra

Under intervjuerna berättar jag för eleverna att jag ibland upplever att det är svårt att ”komma in i” i vissa böcker – att jag har svårt att förstå vad de handlar om och att uppskatta dem. De verkar känna igen känslan och Martin tror att det antingen beror på att läsaren inte har tillräckligt intresse för det boken handlar om eller att man helt enkelt inte uppskattar att läsa. Julia tror det är viktigt att man kan känna igen sig i det boken handlar om – då läser man med mer inlevelse.

Erik, David och Evelina är överens om att det ska hända mycket i böckerna – att de ska vara spännande. David påpekar att det måste hända något tidigt i boken, annars läser han inte vidare.

Att välja bok att läsa

De tycker alla att det kan vara knepigt att hitta bra böcker att läsa och tar därför hjälp av föräldrar, syskon, bibliotekarien eller Robert. Sara tycker det är svårt att hitta bra böcker i skolbiblioteket men att det är ”sprättlätt” då hon är i bokhandeln.

Martin skulle vilja välja den bok han läser i svenskan i högre grad. Han ser en risk i att läraren väljer böcker som han själv tycker är bra, och det är ju inte säkert att alla tycker likadant. Han tror precis som Erik att de kanske skulle välja för enkla böcker (med få sidor) om de får välja själva.

Alla är överens om att de böcker Robert väljer åt dem är bra.

Skillnader i läsning ur ett genusperspektiv

Generellt sett tycker inte eleverna att det skiljer så mycket när det gäller vad och hur mycket pojkar och flickor läser. Martin och Sara är båda inne på att tjejer gärna läser om

kärlek och Martin och Evelina tror att killar gärna vill läsa action- och krigsböcker. Julia menar att killar inte läser så mycket och undrar om det beror på att det finns så lite skönlitteratur som handlar om bilar.

Flickor läser helst inte science fiction och de läser mer än pojkar när de blir äldre enligt Erik. Julia hävdar att pojkar läser mer fantasy och att flickor läser mer vardagliga och realistiska böcker. David tror att vad man tycker om att läsa varierar från person till person oberoende av genustillhörighet.

Diskussion

I denna del av uppsatsen kommer jag att knyta an litteraturpedagogiska teorier hos främst Louise M. Rosenblatt, Judith A. Langer och Kathleen McCormick till Roberts undervisning för att analysera den med dessa teorier som bakgrund. Dessa tre har gemensamt att de gör upp med synen på litteraturens mening som något objektivt i linje med ”den gamla skolan” inom litteraturvetenskapen som satte ett likhetstecken mellan författarens intentioner med texten och dess mening, men även den så kallade nykritiken som ansåg att textens mening ligger i texten i sig, oberoende av både författare och läsare. Rosenblatt, McCormick och Langer är istället vad Malmgren kallar för ”läsarorienterade” och koncentrerar sig på vad som händer i mötet mellan läsaren och texten.¹⁸

Denna subjektivistiska modell innebär att litteraturen får sin mening i den personliga läsningen som i sin tur är beroende av den sociala kontexten.¹⁹ De intresserar sig dessutom specifikt för vad dessa insikter om läsakten får för konsekvenser i litteraturpedagogiska sammanhang.

Till att börja med kommer jag att diskutera Roberts litteraturundervisning med utgångspunkt från Lars-Göran Malmgrens kategorisering av uppfattningar kring vad svenskämnet i grundskolan ska innehålla.

Roberts litteraturundervisning ur Malmgrens perspektiv

Lars-Göran Malmgren beskriver tre olika uppfattningar om ämnet svenska: svenska som ett färdighetsämne, svenska som ett litteraturhistoriskt bildningsämne och svenska som ett erfarenhetspedagogiskt ämne. Han menar att dessa uppfattningar är teoretiska konstruktioner som är ”svåra att finna [...] i renodlad form” men att lärare kan ”sträva i den ena eller den andra riktningen beroende på ens övertygelse och ställningstagande”.²⁰

Jag tycker det är tydligt att Robert strävar mot en erfarenhetsbaserad litteraturpedagogik. Han gör det i valet av litteratur då han söker sådan som engagerar eleverna i deras situation men också då han i skrivuppgifterna främst är intresserad av elevernas reaktion på

¹⁸ Malmgren, Lars-Göran 1997, s 74ff

¹⁹ Thavenius 1995, s 214f

²⁰ Malmgren, Lars-Göran 1996, s 89

litteraturen och hur de kopplar den till sitt liv. Robert hänvisar i intervjun till Lev S. Vygotskij och menar likt honom att skrivande (egentligen både tal och skrivande) kan fungera som ett redskap för att utveckla tanken genom att synliggöra sina tankestrukturer – det vill säga att för sig själv reda ut och klargöra sina tankar.²¹ Robert verkar vara ute efter att eleverna ska undersöka sina tankar kring olika frågeställningar som tas upp i litteraturen och ställer vad jag uppfattar som genuina frågor som kräver personliga svar. Detta är enligt Malmgren ett kännetecken för det erfarenhetspedagogiska ämnet.

Bildningsämnet ser jag väldigt lite av i Roberts undervisning. Malmgren beskriver kärnan av detta ämne som ”förmedlingen av ett kulturarv som betraktas som omistligt” och att syftet är att eleverna ska få en gemensam kulturell referensram genom att läsa klassikerna som Malmgren definierar som ”de texter som står sig genom tiderna”. Han talar också om ”en *kanon* av litterära verk som alla människor i en kulturell gemenskap bör ha stiftat bekantskap med”. Robert berättar att eleverna inte läser klassiker i hans undervisning och knappast heller det man kan kalla för en traditionell kanon. Däremot kan man eventuellt säga att de ungdomsromaner Robert har valt i sin undervisning är en del av en outtalad modern kanon som enligt många ”bör” läsas i grundskolan.

Martin påpekar, som jag tidigare har skrivit, att man hur som helst tränar på att läsa när man läser. Han ger då uttryck för det Malmgren kallar för färdighetsträning. Denna träning anger inte Robert som viktig i sin undervisning men möjligtvis kan man ana lite av detta färdighetstänkande när han pratar om att eleverna får bra förebilder för sitt skrivande genom läsningen.

Dialogisk undervisning

Robert hänvisar som sagt till Vygotskij och dennes syn på förhållandet mellan språk och tanke. Han ser litteraturundervisningen som en arena där elevernas egna tankeförmåga sätts på prov genom skrivuppgifter som innebär att eleverna sätter ord på sina tankar och känslor. Han syftar möjligen på det som Vygotskij skriver i ”Tänkande och språk”: ”Tanken kommer inte bara till uttryck i ordet, den äger rum i ordet. Man kan därför tala

²¹ Ullström, Sten-Olof 2002

om tankens tillblivelse i ordet.”²² Dysthe & Igland beskriver Vygotskijs sociokulturella perspektiv så här: ”För Vygotskij utgör den sociala samverkan däremot själva utgångspunkten för lärande och utveckling, inte bara ramen runt individuella processer. Han understryker dessutom att den sociala samverkan innebär att social aktivitet och kulturella handlingsmönster som är historiskt betingade ligger till grund för bildandet av det individuella medvetandet.”²³ Ur Vygotskijs synvinkel borde därför litteraturundervisningen ske i ett klassrum där elevernas samverkan står i fokus för kunskapsbildandet.

Enligt Bakhtin är läsning en social aktivitet eftersom litteraturen i sig är ett kulturellt, socialt betingat och dialogiskt yttrande. Nystrand bygger vidare på Bakhtins teorier och kopplar dem till pedagogiska sammanhang och definierar vad som utmärker monologiskt respektive dialogiskt organiserad undervisning.²⁴

I en sådan modell hamnar Roberts undervisningsmetod någonstans mitt emellan då han inte ser litteraturundervisningen som en överföring av färdig kunskap, enligt den monologiska modellen, utan utgår ifrån elevernas reaktion, eller dialog med texten. Däremot stimulerar hans metod inte dialog och samverkan mellan eleverna, utan interaktionen sker mellan den enskilde eleven, texten och Robert.

Litteraturen som livserfarenhet och samhällsbyggare

Robert lägger stor vikt vid att formulera frågor kring läsningen som ska få eleverna att reflektera över innehållet i boken och sedan resonera utifrån egna erfarenheter och åsikter. För eleven blir uppgiften att förflytta sig in i bokens värld och fundera kring de litterära karaktärernas handlingar och dess konsekvenser för att sedan skriftligen sätta egna ord på dessa reflektioner. I praktiken är detta arbetssätt ett sätt för eleverna att fylla på sin erfarenhetsbank, samt att göra deras egna tankar och värderingar synliga för sig själva och på så vis stärka sin identitet.²⁵

²² Vygotskij efter Dysthe & Igland 2003, s 84

²³ Dysthe & Igland 2003, s 75

²⁴ Dysthe & Igland 2003, kapitlet 'Mikhail Bakhtin och sociokulturell teori'

²⁵ Malmgren, Lars-Göran 1997, s 77

Rosenblatt menar att läsaren kan använda skönlitteratur som behandlar problem som läsaren känner igen sig i för att se sina problem på ett mer objektivt sätt. Detta behöver inte ske medvetet, utan spontana reaktioner på litteraturen kan ge självinsikter som bidrar till att göra det lättare för eleven att fatta genomtänkta beslut i livet.²⁶ Läsningen är, enligt Louise M. Rosenblatt, lik andra kommunikativa handlingar genom att den innebär ett givande och tagande – en dialog med texten. Det jag som läsare bidrar med i form av livserfarenhet avgör vad jag får tillbaka av texten. Därför är också varje läsning en unik händelse med ett unikt utbyte mellan text och läsare.²⁷

Rosenblatt menar att demokrati och litteraturläsning går hand i hand då litteraturstudier har sin utgångspunkt i frågor om respekt för andras åsikter och förmåga till empati istället för att handla om att överföra färdiga tolkningar av texter och avfärda elevernas läsningar. Litteraturundervisningen kan då verka fostrande och hjälpa till att bygga ett fungerande demokratiskt samhälle med engagerade medborgare som tar ställning i för samhället viktiga frågor.²⁸

Robert ser samma samhällsbyggande potential hos skönlitteraturen och ger eleverna skrivuppgifter som syftar till att stimulera eleverna till att ta ställning och argumentera för sin åsikt. Han ser undervisningen som ett sätt att påverka eleverna till att bli engagerade och demokratiskt tänkande samhällsmedborgare. Eleverna däremot, tycks inte se denna potential hos litteraturen utan ger vaga svar om litteraturens möjlighet att ”förbättra deras tänkande”.

Att dela med sig av sina erfarenheter

Judith Langer menar att litteraturen ger en unik kunskap som hänger samman med den process av meningsskapande som läsandet innebär. Hon kallar detta skapande för att bygga föreställningsvärldar – den litterära förståelsen – som är unik för varje människa och varje lästillfälle. Utan att referera till Langer tycks Robert vara inne på samma tan-

²⁶ Rosenblatt, 2002, s 47

²⁷ Dias, 1990, s 132f

²⁸ Malmgren, Gun 2003, s 24, 35

kebana (se s 7) då han pratar om att skapa verklighet runt det skrivna ordet och menar, liksom Langer, att det är i detta skapande litteraturens särart ligger.²⁹

Langer tar, i linje med Rosenblatt, avstånd från undervisning som går ut på att eleverna ska finna litteraturens mening såsom läraren, litteraturexperten, vill framställa den. I hennes litteraturpedagogik är diskussionen kring den litterära texten och hur den förstås av eleverna central. Syftet är alltså att öka värdet av den litterära upplevelsen genom att hjälpa eleverna utforska sina föreställningsvärldar i diskussioner där elevernas förståelse av texten är i fokus. Hon menar att goda läsare inte behöver ha svar på bestämda frågor utan deras kvalitét ligger snarare i att de kan ställa frågor som engagerar andra och ser möjligheter till olika betydelser hos texter.³⁰

Langer menar att lärarens jobb är att samla elevernas kunskaper (förståelser) av texten och att som samtalsledare skapa och leda diskussionen genom att hjälpa eleverna att komma in i den, att förtydliga sina yttranden och sammanfatta det som sagts. Läraren ska vara en naturlig deltagare i autentiska samtal kring litteraturen och fungera som föredöme för eleverna med målet att elevernas diskussioner ska kunna fungera utan lärarens stöd. Diskussionen kring litteraturen i en sådan undervisning blir ett sätt att försöka förstå hur våra medmänniskor tänker och därigenom lyfta fram och respektera människors likheter och olikheter.³¹

Roberts undervisning går i linje med Langers elevcentrerade pedagogik i den mån att han bejakar elevens unika förståelse av litteraturen och låter den utgöra redovisningen av läsningen. Däremot lyfter han inte upp elevernas tankar kring litteraturen som något viktigt för alla att ta del av utan dialogen stannar mellan eleven och läraren.

Diskussioner om litteraturen i smågrupper tror jag att det skulle vara ett ypperligt sätt för eleverna att öva på att tala. Här får den elev som har lättare att tala än att skriva chansen att komma till sin rätt och den som är för blyg för att tala inför hela klassen vågar förhoppningsvis berätta om sin upplevelse i en mindre och tryggare grupp. Med

²⁹ Langer 2005, s 23f

³⁰ Langer 2005, s 79

³¹ Langer 2005, s 73f

samma bok som utgångspunkt har då eleverna övat att läsa, ta egen ställning till texten, skriva, tala och lyssna på andra. Därigenom har uppgiften ur kommunikationssynpunkt vuxit från en ojämlig, skriftlig dialog mellan en enskild elev och lärare, till ett erfarenhetsutbyte mellan elever i samma situation som gör uppgiften än mer meningsfull.

Att matcha läsare med text

Kathleen McCormick intresserar sig för vad som krävs för att en läsning av en text ska upplevas som meningsfull och diskuterar detta utifrån begreppen *ideologi* och *repertoar*. Läsarens allmänna ideologi ses i detta sammanhang som något ofrånkomligt som styr läsaren och har att göra med sociala normer och värderingar om vad som anses ”naturligt” och därmed accepterat i samhället. Författaren till texten styrs av en motsvarande ideologi som bestämmer vad texten utvecklar sig till. Parallellt med dessa allmänna ideologier påverkas texten och läsningen även av specifika normer för vad litteratur kan vara och hur den kan se ut – dessa kallar McCormick för litterära ideologier. Hur dessa ser ut har med vår socialisation in i den litterära världen (den litterära ideologin) att göra. Repertoarbegreppet förklarar McCormick som resultatet av den rådande ideologins påverkan på läsaren respektive författaren i sitt skrivande. Läsaren har sin litterära repertoar som bestämmer vilka litterära drag han/hon uppskattar (t ex texttyp, genre och stil) samt en allmän repertoar som avgör läsarens uppfattning om de ämnen och frågeställningar som litteraturen tar upp. Texten är som sagt påverkad av rådande värderingar på ett liknande sätt vilket manifesteras i dess allmänna repertoar. I textens litterära repertoar ryms de konventioner som definierar litteraturen enligt t ex genre och ligger till grund för vilka strategier och vilken kompetens som krävs för att göra den begriplig.³²

Robert menar att den rådande ideologin hos eleverna säger att skönlitteratur är tråkigt.³³ Därför vill han ge dem möjlighet att läsa böcker som han tror matchar deras intressen. När det gäller film vill han att de ska öppna sig för andra aspekter än t ex spännande actionscener – det blir alltså ett sätt att bredda elevernas litterära repertoar. Han vill också bredda deras förståelse för vad litteratur kan innebära genom att ställa frågor till den som kräver högst personliga och reflekterande svar – något han upplever att många elever inte har varit med om tidigare.

³² McCormick 1994, s 69-73

³³ Det stämmer inte med elevernas uppfattning men det behöver inte betyda att han har fel generellt sett.

Roberts elever har som del i sin litterära repertoar att böcker ska vara ”spännande” rakt igenom utan att man i läsningen bromsas av vad de uppfattar som onödiga miljö- och personbeskrivningar. De är överlag nöjda med den litteratur Robert ger dem att läsa i svenskundervisningen vilket kan bero på att den helt enkelt matchar elevernas litterära repertoar som de beskriver den i intervjuerna, men det kan också vara så att deras litterära repertoar innebär att de skiljer på läsningen på fritiden och den i skolan och ställer olika krav på dem. Att läsning i skolan handlar om kunskapande och att fritidsläsning handlar om förströelse är kanske inte så förvånande – däremot är jag överraskad över elevernas positiva inställning till läsning i skolan och att ”rätt” skönlitteratur, enligt eleverna själva, engagerar mer än film och tv.

Martin illustrerar vad läsarens allmänna respektive litterära repertoar är för något på ett bra sätt då han beskriver varför det ibland är svårt att ”komma in i” en bok. När han säger att det kan bero på att läsaren inte har tillräckligt intresse för vad boken handlar om så pratar han om det McCormick kallar för den allmänna repertoaren. Om man, som han säger, inte uppskattar att läsa i sig är det den litterära repertoaren som gör sig påmind och kanske favoriserar bildmedier. Denna oförmåga hos litteraturen att engagera eller göras begriplig, går också att koppla ihop med Langers teorier och en svårighet att skapa det hon kallar för föreställningsvärldar.

Julia menar att flickor läser mer vardagliga och realistiska böcker än pojkar som föredrar fantasy. Christina Olin-Scheller ser i sin undersökning samma mönster och menar att det eleverna gör med texterna de läser ”tycks vara betydelsefullt för genuskonstruktionen, att bli man eller kvinna”.³⁴ Julia ser alltså ett mönster i valet av litteratur som är genusberoende och Olin-Scheller förklarar detta mönster som en del av socialisationen. Denna genuskonstruktion styrs av uppfattningar om vad det innebär att vara man eller kvinna i vårt samhälle och är en del av det McCormick kallar för allmän ideologi som omedvetet styr oss i vår upplevelse av litteraturen.

³⁴ Olin-Scheller 2005, s 107

Avslutande kommentarer

Det går inte att dra generella slutsatser om elevers eller lärares attityder till skönlitteratur utifrån denna undersökning. Däremot är det intressant att se hur Roberts syn på litteratur och vad den kan ge eleverna i form av kunskaper, styr undervisningen och hur eleverna ser på den.

En mer omfattande undersökning av Roberts undervisning i praktiken skulle innebära att jag kan dra säkrare slutsatser om den. Idealt skulle jag följt undervisningen en längre period för att se hur eleverna reagerar på litteraturen och på de uppgifter de får efter läsningen. Jag kunde då använda mig av klassrumsforskning för att se hur dialogen ser ut i undervisningen, studera resultatet av skrivuppgifterna och Roberts bedömning av dem, samt genomföra intervjuer för att ytterligare förstå mina iakttagelser.

Det framkommer i undersökningen att eleverna favoriserar litteratur som är spännande, i vilken det händer mycket. Det skulle vara intressant att veta vad detta betyder mer specifikt. Är det ett tecken på att ungdomar inte är intresserade av den reflekterande läsningen som är grunden i Rosenblatts och Langers pedagogik? Robert är inne på de tankegångarna och ser litteraturen som ett möjligt motgift mot ett minskande engagemang i livs- och samhällsfrågor. I en värld där medier i allt större utsträckning erbjuder snabb underhållning och information, kan litteraturundervisningen (och andra texter, t ex bildbaserade) vara ett rum för reflektion och utveckla elevernas förmåga att självständigt välja vilka texter de konsumerar och se de ideologier som ligger bakom dem. Det handlar också om självinsikt – att de ska kunna se vad som styr dem i deras läsning och varför de uppfattar texten på det sätt de gör. I en sådan undersökning måste de texter som eleverna konsumerar på sin egen tid få stor plats och eleverna få möjlighet att gå i dialog med varandra.

Källförteckning

Litteratur

- Dias, Patrick. "Literary Reading and Classroom Constraints: Aligning Practice with Theory" i *Literature instruction*, red. Langer, NCTE 1992
- Dysthe, Olga och Igland, Mari-Ann. "Vygotskij och sociokulturell teori" i *Dialog, samspel och lärande*, red. Dysthe, Lund 2003
- Kvale, Steinar. *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Lund 1997
- Langer, Judith. *Litterära föreställningsvärldar : litteraturundervisning och litterär förståelse*, Göteborg 2005
- Langer, Judith. "Rethinking Literature instruction" i *Literature instruction* red. Langer. NCTE 1992
- Malmgren, Gun. "Litteraturläsning som utforskning och upptäcktsresa – om samspelet mellan text, läsare, skola och samhälle" i *Tidskrift för lärarutbildning och forskning*, nr. 4 2002/nr 3 2003
- Malmgren, Lars-Göran. *Svenskundervisning i grundskolan*, Lund 1996
- Malmgren, Lars-Göran. *Åtta läsare på mellanstadiet*, Lund 1997
- McCormick, Kathleen. *The Culture of Reading & the Teaching of English*, Manchester 1994
- Olin-Scheller, Christina. "Såpor, Strindberg och *Sagan om ringen*. Några perspektiv på gymnasieelevers litterära repertoarer" i *Perspektiv på didaktik. Svenskläraryrkeförbundets årskrift 2005*, Stockholm 2005
- Rosenblatt, Louise. *Litteraturläsning som utforskning och upptäcktsresa*, Lund 2002
- Thavenius, Jan. "Text och tolkning" i *Medietexter och medietolkningar*, red. Holmberg & Svensson, Nora 1995
- Ullström, Sten-Olof. "Tänkande och språk – en levande klassiker" i *Utbilder*, nr 3/4 2002

Opublicerat material

Intervjuer (ljudupptagningar finns i författarens ägo:

- Robert (060411)
- Martin, Erik, Sara, Julia, David, Evelina (060425)